

Ю. Є. Борисова

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін

ВИДИ ДЕЛІКТІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СТУПЕНЯ ВИНИ У ДЕЛІКТНОМУ ПРАВІ США

У деліктному праві США, залежно від ступеня вини, розрізняються умисні делікти та делікти, що кваліфікуються як недбалість. Особа діє з умислом завдати шкоду, якщо вона бажає завдати своїми діями шкоду іншій особі або якщо особа у значному ступені впевнена у тому, що така шкода настане [1, § 8 а]. Тобто при вчиненні умисного делікту завдання шкоди можна передбачити з великим ступенем вірогідності.

Що стосується недбалості (*negligence*), то дії (бездіяльність) правопорушника створюють нерозумний ступінь ризику завдання шкоди. До основних видів умисних деліктів можна віднести: нанесення побоїв (*battery*); словесну образу і погрозу фізичним насиллям (*assault*); неправомірне позбавлення свободи (*false imprisonment*); незаконне вторгнення у чужі земельні володіння (*trespass to land*); присвоєння рухомого майна (*conversion*).

Нанесення побоїв (battery). Дії особи будуть кваліфіковані як нанесення побоїв, якщо має місце фізичний контакт з особою, результатом якого є завдання шкоди або образа. При цьому для встановлення факту умисного нанесення побоїв достатньо встановити, що відповідач збирався здійснити фізичний контакт з потерпілим, і не треба доводити, що відповідач мав намір завдати якимсь певним ушкодженням. Наприклад, навіть у тому разі, коли лікар провів операцію хворому, яка була спрямована на користь здоров'я пацієнта, але останній не висловив згоди на таку операцію, дії лікаря, з юридичної точки зору, можуть кваліфікуватися як «нанесення побоїв».

Словесна образа і погроза фізичним насиллям (assault). Цей делікт має місце, коли відповідач навмисно поводить себе таким чином, що викликає у позивача обґрунтоване побоювання можливості негайного нанесення побоїв. При цьому найважливіше значення має усвідомлення позивачем наявності погрози у момент часу, що розглядається. Але тут для встановлення наявності обґрунтованого побоювання недостатньо лише висловлювань, що містять погрозу. Важливо, щоб зазначені вислов-

лювання були пов'язані з появою безпосередньої та реальної погрози дією [2, с. 696].

Неправомірне позбавлення свободи (false imprisonment). Такий делікт має місце, коли особа незаконно і навмисно позбавляється свободи проти своєї волі, внаслідок чого їй завдається психічна (моральна) шкода. Оцінюючи ситуацію у даному разі, суд виходить із того, що погроза або фізична перешкода, які обмежили свободу позивача, мають бути такими, які подібним чином би вплинули на розумну людину.

Незаконне вторгнення у чужі земельні володіння (trespass to land). Цей делікт має місце, коли особа без законних підстав проникає на земельне володіння іншої особи. Як вірно зазначає У. Бернам, вимога щодо наявності умислу у даному разі означає лише намір порушника здійснити проникнення на певну територію. Не має значення, чи знав відповідач, що майно належить позивачеві, і навіть те, що відповідач вважав, що він проникає на земельну ділянку, яка належить йому, є його власністю. Також відсутня вимога щодо наявності шкоди — її завдання презюмується [2, с. 697]. Особливістю цього делікту є й те, що порушення прав володіння може мати місце і тоді, коли відповідач сприяє проникненню в межі володіння різного роду неживих предметів і речовин, зокрема — диму та інших видів забруднюючих речовин, що спричиняють шкоду.

Присвоєння рухомого майна (conversion). Такий делікт, як і деякі інші делікти загального права, пов'язаний із втручанням у здійснення правомочностей власника рухомого майна. Він є більш важкою формою порушення права володіння рухомим майном (*trespass to chattels*).

У деліктному праві США *недбалість* розглядається як порушення зобов'язання дотримуватись обачності. Ступінь належної обачності визначається, виходячи з поведінки розумної людини в аналогічній ситуації. Тут простежується схожість у підходах до оцінки поведінки особи як розумної у цивільному праві США та України.

Так, в обох країнах розумними, як правило, вважаються дії, які би вчинила людина із середнім рівнем інтелекту, знань і життєвого досвіду. Тому при визначенні розумності поведінки особи необхідно встановити, чи відповідають вони можливій поведінці розумної людини в конкретній ситуації. Але в за-

лежності від виду діяльності, в рамках якої особа вчиняє певні дії, критерії розумності можуть відрізнятися, оскільки для здійснення різних видів діяльності необхідно володіти певним комплексом знань, навичок тощо [3, с. 640].

У деліктному праві США критерій поведінки розумної людини визначається, враховуючи існуючі судові рішення та правила поведінки, визначені у нормативно-правових актах. Крім того, належний стандарт обачності у певній професії може визначатись за допомогою показань експертів, що працюють у тій же галузі, що і відповідач.

Для встановлення наявності недбалості можуть використовуватись як прямі, так і непрямі докази. А у разі, коли факти, що мають відношення до справи, більш переконливо (з юридичної точки зору) може довести відповідач, тягар доказування перекладається на нього, відповідно до доктрини *res ipsa loquitur*.

Література

1. Restatement (Second) of the Law of Torts [Електронний ресурс] / American Law Institute. — Wash. D. C., 1965. — Режим доступу: <http://www.senate.gov>. — Назва з екрана.
2. Бернам У. Правовая система США [Текст] / У. Бернам. — 3-й выпуск. — М. : Новая юстиция, 2007. — 1216 с.
3. Цивільне право України: Академічний курс [Текст] : підручник. у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. — Вид. 2-ге, доп. і перероб. — К. : Ін Юре, 2006. — Т. 1. Загальна частина. — 696 с.